

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Kaimo plėtros programų. Pirmoji pagalba ar pirmieji atsigavimo ženklai?

(nuomonė savo iniciatyva)

(2016/C 013/14)

Pranešėjas Tom JONES

Bendrapranešėję Joana AGUDO I BATALLER

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2015 m. sausio 22 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Kaimo plėtros programų. Pirmoji pagalba ar pirmieji atsigavimo ženklai?

(nuomonė savo iniciatyva).

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2015 m. liepos 13 d. priėmė savo nuomonę.

510-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2015 m. rugsėjo 16–17 d. (rugsėjo 17 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 192 nariams balsavus už, 3 – prieš ir 10 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK palankiai vertina tai, kad ES, valstybės narės ir regionai nenuilstamai sprendžia tam tikrus iššūkius, su kuriais susiduria kaimo vietovės, pasitelkiant plataus masto kaimo plėtros programą (KPP). Jis vertina Komisijos ir valdžios sektoriaus darbuotojų pastangas rengiant ir priimant naująją programą. Tačiau, atsižvelgiant į realią krizę, su kuria susiduria daugelis nepalankioje padėtyje esančių kaimo vietovių, kyla nusivylimas dėl vėlavimo pateikti, patvirtinti ir pradėti vykdyti programą kelete valstybių narių ir regionų. Todėl rekomenduojame Komisijai, kartu su valstybinėmis ir regionų valdžios institucijomis, pavesti atlikti nepriklausomą šio proceso peržiūrą, siekiant išvengti ateityje naujų vėlavimų.

1.2. Kaimo plėtros programos sėkmė priklauso nuo veiksmingo partnerystės principo. Bendra viešojo ir privačiojo sektorių suinteresuotųjų subjektų, socialinių partnerių ir NVO atsakomybė už programą pagal Sutartyje numatytus ir kitus įsipareigojimus yra labai svarbi. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad dalyvavimas šioje programoje, palyginti su ankstesnėmis, pagerėjo, tačiau partnerystės mastas ES valstybėse narėse dar skiriasi.

1.3. Stebėsenos komitetų vaidmuo turi būti skaidrus. Nariai turėtų veiksmingai tikrinti tikslus, turėdami galimybę naudotis finansinėmis gairėmis. Komiteto sudėtis turėtų apimti platų interesų spektrą ir prireikus atstovauti interesų koalicijai.

1.4. Atsižvelgiant į Reglamentą (ES) Nr. 1303/2013, visų pirma į jo 5 straipsnį apie partnerystes ir valdymą, EESRK nuomone, Komisija turėtų stebėti, kaip reglamentas yra taikomas rengiant partnerystės susitarimus ir įgyvendinant programas, taip pat ir dalyvaujant programų stebėsenos komitetuose.

1.5. Palankiai vertinamas ne tik platus programų, pagrįstų vietos poreikiais ir prioritetais, mastas, bet ir vis dažnesnis bendruomenės inicijuotos vietos plėtros (BIVP) modelio, skirto įtraukiam bendruomenės dalyvavimui, naudojimas. Turėtų būti skleidžiami geresni modelio veiksmingo taikymo praktikos pavyzdžiai.

1.6. Biudžeto apribojimai reiškia, kad programai tenka papildomas vaidmuo, nedubliuojant likusios BŽŪP lėšų dalies. Rekomenduojame kuo daugiau naudotis valstybinio, privataus ir savanoriško bendro finansavimo šaltiniais, supaprastinus paraiškų teikimo procedūras. Vadovaujančiosios institucijos turėtų palengvinti prieigą prie sanglaudos politikos ir kitų Europos investicijų fondų tais atvejais, kai projektai atitinka platesnius kriterijus.

1.7. Kaip jau yra nurodęs EESRK⁽¹⁾, penkiolika valstybių narių perkėlė lėšas iš tiesioginių mokėjimų į kaimo plėtros programas, o dar penkios valstybės narės lėšas perkėlė iš antrojo ramsčio į pirmąjį. Abu variantai yra teisėti, nes teisėkūros institucijos leido taip daryti, tačiau variantai nėra lygiaverčiai – kaimo plėtros programomis siekiama labiau subalansuoto teritorinio vystymosi kiekviename ES regione. Rekomenduojama atlikti šios lanksčios galimybės suderinamumo ir veiksmingumo, įskaitant ir poveikio konkurencijai bendrojoje rinkoje, tyrimą.

1.8. Prioritetinių išlaidų nustatymas valstybėse narėse ir regionuose gerokai skirsis. Šioje nuomonėje pabrėžiama, kaip svarbu užtikrinti tvarų ekonominės veiklos, aplinkos ir socialinio teisingumo vystymą, ypač akcentuojant žemės ištekliams nustatomą pridėtinę vertę. Rekomenduojame Komisijai atlikti laikotarpio vidurio pažangos analizę pagal pirmiau išvardytų prioritetų tikslus laikantis priimtų įsipareigojimų. Valdžios institucijoms turėtų būti sudaryta galimybė atlikti koregavimus, kad nauji projektai galėtų sėkmingai baigti įgyvendinti programą ir kad įgyvendinant vėlesnę kaimo politiką būtų remiamasi įgyta patirtimi.

1.9. Kyla didelis susirūpinimas, kad kaimo plėtros programos negalės įgyvendinti geresnės teritorinės sanglaudos. Labiau nutolusioms ir ekonomiškai atsilikusioms vietovėms, tiek valstybėse ir regionuose, tiek tarp valstybių ir regionų, trūksta struktūrinių pajėgumų pasinaudoti fondais ir skirta parama. Papildomų tikslinių išteklių reikia ilgesniam laikui, įskaitant tarpvalstybinį kuravimą, porinius projektus, konsultacinių struktūrų gebėjimų stiprinimą ir novatoriškų privačių ir socialinių įmonių paskolas ir investicijas.

1.10. Įsitvirtinęs LEADER modelis yra taikomas ir EK finansuojami kaimo plėtros tinklai yra skatinami toliau skleisti gerąją praktiką.

1.11. Programose akivaizdžiai akcentuojamos ne tik darbo vietų išsaugojimo ir naujų darbo vietų kūrimo galimybės kaimo vietovėse, bet ir investicijų, keitimosi žiniomis, mokymo, kuravimo ir glaudesnių ryšių su mokslinių tyrimų įstaigomis svarba. Priemonės, skirtos skatinti jaunimą ieškoti ateities kaimo vietovėse, taip pat priemonės, sudarančios palankesnes sąlygas visų žmonių su specialiais poreikiais ar su fizine ar psichine negalia integracijai, yra svarbios. Lemiamos reikšmės turi finansinės paskatos, skirtos kartų atsinaujinimui remti. Be to, kaimo mokyklos ir koledžai turi būti glaudžiau susieti su savo vietovių tradiciniais ir kintančiais gebėjimų poreikiais.

1.12. Būtina spręsti perėmimo planavimo klausimą, įtraukiant KPP galimybes išbandyti verslo modelius, numatančius nacionalines, regionines taisykles dėl turto perdavimo. Darbo jėgos judumas yra skatinamas, jeigu jis paremtas kokybišku mokymu ir darbuotojų teisių laikymusi.

1.13. Turėtų būti tikslingai siekiama moterų indėlio į sėkmingą programos įgyvendinimą ir šį tikslą reikėtų remti. Jos labai svarbios užtikrinant, kad žmonės toliau gyventų kaimo vietovėse – ne tik dėl to, kad būtų diversifikuojami ir gaminami ūkio produktai, bet ir tam, kad būtų prisidedama prie vietos teritorinio vystymosi sukuriant amatų ir agroturizmo galimybes, nekalbant apie tai, kad tai yra vienas iš svarbiausių inovacijų skatinimo veiksnių.

1.14. Palankiai vertinamos priemonės, skirtos gerinti aplinką, jos ekosistemas ir kultūrinį kraštovaizdį. Parama kruopščiai paženklinantiems vietos produktams, kaimo turizmui ir nedidelio masto ir bendruomenių atsinaujinančiųjų išteklių energijos schemoms turėtų užtikrinti tvarią ekonominę ir visuomeninę naudą. Kaimo vietovės atsigaus tik tuo atveju, jeigu efektyviai, pelningai dirbs žemės ūkio, miškų ir kaimo įmonės. Prireiks daugiau pastangų siekiant geresnio supratimo tarp ūkininkų, miškų savininkų, gaminančių maisto produktus ar atsinaujinančiąsias žaliavas, aplinkosaugos ir poilsio prekes, ir vartotojų, iš didesnės etninės įvairovės Europos gyventojų.

(¹) Informacinis pranešimas dėl BŽŪP įgyvendinimo tvarkos, EESC-2015-01409.

1.15. Programų prioritetai – mažinti klimato kaitos poveikį žemės ūkiui ir miškininkystei, ir atvirkščiai. Palankiai vertinami projektai, skirti anglies dioksido surinkimui, vandens ir dirvožemio kokybės gerinimui, išmetamų teršalų kiekio mažinimui, ekosistemų pagerinimui ir žiedinės ekonomikos vystymui. Patobulinimai turi būti ilgalaikiai ir moksliskai įvertinti pagal keletą agrarinės aplinkosaugos ir kitų schemų, į kurias integruota gamyba.

1.16. Socialinės neteisybės problemą galima išspręsti skyrus daugiau valstybinių ir ES lėšų ir įgyvendinus platesnio pobūdžio politiką, įskaitant geresnį interneto, transporto ir švietimo paslaugų teikimą.

1.17. Kaimo ekonomikos ir bendruomenių atnaujinimas yra labai svarbus ir reikėtų įsitikinti, ar kaimo plėtros programose yra numatyta visų kaimo gyventojų įtrauktis. Aktyvus pilietinės visuomenės dalyvavimas ir verslumas yra gyvybiškai svarbūs kaimo vietovių tvarumui.

2. Įžanga

2.1. Kaimiškoji Europa yra visų Europos piliečių gyvybės arterija, o ne tik tų, kurie gyvena ir dirba joje. Ji užtikrina saugų maisto, medienos, mineralinių medžiagų ir vandens tiekimą. Ji užtikrina buveinių įvairovę, atsinaujinančiųjų išteklių energiją, laisvalaikio praleidimo galimybes, istorinius kraštovaizdžius, amatus, o svarbiausia įvairiapusių gebėjimus turinčius žmones iš įvairiausių kultūrų. Apie 115 milijonų (23 %) ES piliečių buvo priskirti kaimo vietovėse gyvenančių žmonių grupei.

2.2. Tačiau kaimo vietovių ekonominė gerovė ir socialinė sanglauda labai skiriasi. Kai kurios yra turtingos ir dinamiškos, kitos – nestabilios, kuriose gyventojų skaičius mažėja, jos yra susiskaidžiusios. Daugelis jų turi nemažai turto, bet mažai grynųjų pinigų, retai išsidėsčiusios gyvenvietės turi ribotas galimybes naudotis viešosiomis paslaugomis. Tai visų pirma pasakytina apie atokesnius ir kalnų regionus bei salas. Dėl sunkios šiuolaikinės ekonominės ir socialinės veiklos gyventojų srautai į miestus nemažėja. Todėl Vyriausybėms sunku, ypač jei priimami netinkami miestų plėtros sprendimai, užtikrinti kaimo bendruomenių tvarumą. Judumo ir laisvo žmonių judėjimo principai yra gyvybiškai svarbūs Europos Sąjungai. Tačiau skurdžiausi kaimo regionai patyrė nenumatytų pasekmių, nes pernelyg daug žmonių, ypač jaunimo, išvyksta iš kaimo vietovių tikėdamasis geresnio gyvenimo perspektyvų ir niekada nebegrįžta.

2.3. Europai reikia vizijos susigrąžinti pasitikėjimą kaimo gerove, pagrįstą žaliuoju augimu, skatinant žiedinę ekonomiką, geresnį bendruomenių poreikių supratimą ir pažangesnes paramos paslaugas. Šioje nuomonėje siekiama aptarti, kodėl sėkmės rodikliai tokie skirtingi ir kokios yra realių patobulinimų perspektyvos naujosios finansavimo programos metu. Kokios bus pasekmės trims tvaraus vystymosi ramsčiams (ekonominiams, aplinkos ir socialinio teisingumo)? Ar visi suinteresuotieji subjektai prisiima realią atsakomybę, ar jie yra užmezgę tarpusavio partnerystės ryšius?

3. Bendrosios pastabos

3.1. Valstybės narės ir regionai turi daug priemonių iš naujo suderinti kaimo ir miesto vietovių ekonomines galimybes ir sutvirtinti socialinę sanglaudą ir ES, pasitelkusi BŽŪP pirmąjį (Reglamentas (ES) Nr. 1307/2013) ir antrąjį ramsčius (Reglamentas (ES) Nr. 1305/2013), taip pat struktūrinius ir sanglaudos fondus, nuolat dėjo pastangas sustabdyti šį nuosmukį, nors jai nevisai ir ne visada pavykdavo tai padaryti. Dabartinė ES parama kaimo plėtrai, finansuojama Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP), įsteigto Reglamentu (ES) Nr. 1306/2013, prieš perkėlimą tarp ramsčių siekia 95,6 mlrd. eurų, o tai sudaro 23 % BŽŪP biudžeto.

3.2. 2014–2020 m. programos remiasi ilgalaikie patirtimi, atsižvelgiant į tai, kokios priemonės pasiteisina, o kokios – ne. Komisija remia Europos kaimo plėtros tinklą (EKPT) ir Europos inovacijų partnerystę (EIP-agri), skirtą žemės ūkio darbo našumui ir tvarumui, siekiant skatinti gerą patirtį ir novatoriškus sprendimus, ir EESRK rekomenduoja šį darbą sustiprinti visais lygmenimis. Galima būtų pasimokyti ir iš kitų finansavimo teikėjų gerosios patirties.

3.3. Nors biudžetai ir mažesni nei kai kurie kiti ES biudžetai, jie gali būti pažangūs ir padidinti pasitelkus bendrą valstybinių ir kitų šaltinių finansavimą. Programos turi papildyti pirmojo ramsčio išteklius ir būti susietos su kitais finansavimo šaltiniais, jei reikia, sudarydamos sklandžiai veikiančią valdymo infrastruktūrą, kuri suteikia galimybę skubiai atsakyti pareiškėjams, sulaukti kuravimo paslaugų iš konsultavimo įstaigų ir vietos planavimo institucijų.

3.4. Programų dalys yra pakankamai lanksčios ir pakankamai susietos su vietos sąlygomis, kad galėtų remtis faktiniais bendruomenių poreikiais. LEADER modelis ir vietos veiklos grupės dalijasi atsakomybe ir teigiamais rezultatais, tais atvejais, kai jie yra veiksmingiausi ir sėkmingiausi. Techninė parama visiems suinteresuotiesiems subjektams, taip pat kuravimas ir mokymas, yra gyvybiškai svarbūs visiems projektams ir iniciatyvoms.

3.5. Tačiau nepalankiausioje padėtyje esančios vietovės bando realiai pagerinti padėtį trumpalaikėmis programomis, kadangi trūksta verslo išteklių, prasta infrastruktūra, bendruomenės vadovai neturi patirties ir menkos galimybės naudotis kitoms investicijoms. Siekiant didesnės teritorinės sanglaudos, reikia daugiau dėmesio skirti toms sritims, kurios numatytos pagal ankstesnę struktūrinių ir (arba) sanglaudos finansavimo programų 1 tikslą.

3.6. Komisija šiam 2014–2020 m. laikotarpiui paskelbė naujas finansines taisykles, kurias vadovaujančiosios institucijos ir stebėjimo komitetai turėtų aiškiai suprasti ir taikyti, nedidindami biurokratinės naštos projektų pareiškėjams. Europos Audito Rūmai savo ataskaitose ⁽²⁾ dėl 2007–2013 m. programavimo laikotarpio ir 2014–2020 m. teisinės sistemos pateikė pasiūlymą, kaip užtikrinti didesnę ekonominę naudą.

3.7. Buvo labai vėluojama parengti ir patvirtinti daug naujų programų, nepaisant pažadų dėl proceso supaprastinimo. Tai labai apgailėtina, atsižvelgiant į sunkią daugelio skurdžiausių kaimo vietovių padėtį ir norą, kad šios programos nedelsiant padėtų spręsti mažų pajamų, jaunimo nedarbo, prastų viešųjų paslaugų ir klimato kaitos poveikio klausimus. Nuo 2015 m. gegužės mėn. dar teks patvirtinti apie 57 % ⁽³⁾ regionų ir valstybės programų, nors tikimasi šį procesą užbaigti iki šių metų pabaigos.

4. Konsultacijos ir suinteresuotųjų subjektų dalyvavimas

4.1. EESRK pabrėžia, kaip svarbu įgyvendinti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1303/2013, nustatantį bendrąsias nuostatas dėl Europos regioninės plėtros fondo, Europos socialinio fondo, Sanglaudos fondo, Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai ir Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondo. Jis atkreipia dėmesį į tai, kad ypač svarbus yra 5 straipsnis dėl partnerystės ir daugiapakopio valdymo, kuriame nustatyta, kad kitos valdžios institucijos, ekonominiai ir socialiniai partneriai ir kitos pilietinės visuomenės organizacijos turi būti įtraukti. Todėl Komisija turėtų stebėti, kaip reglamentas yra taikomas rengiant partnerystės susitarimus ir įgyvendinant programas, taip pat ir dalyvaujant programų stebėsenos komitetuose.

⁽²⁾ Specialieji pranešimai Nr. 22/2014, 23/2014, 4/2015 ir 5/2015.

⁽³⁾ Europos Komisijos 2015 m. gegužės 26 d. pranešimas spaudai dėl dar 24 kaimo plėtros programų, skirtų skatinti ES žemės ūkio sektorių ir kaimo kraštovaizdžio išsaugojimą.

4.2. Šioje nuomonėje nagrinėjama, koku mastu dalyvaujama rengiant kaimo plėtros programas, nors nuomonės išvados nėra išsamios dėl nepakankamo skaičiaus patvirtintų programų ir jų siauros geografinės įvairovės. Įvyko trys klausymai ⁽⁴⁾, kartu plačiau paskleidžiant klausimyną. Iš jau gautų atsakymų buvo matyti, kad, nors ir ne visur, bet Vyriausybių ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimas yra geresnis, brandesnis, palyginti su ankstesnėmis programomis. Tačiau reikėtų dėti daugiau pastangų siekiant skleisti gerą bendradarbiavimo patirtį, be kita ko, nuolatiniam dialogui vykdyti dažniau naudoti ryšių technologijas. Dialogas valstybėse narėse ir regionuose vyksta labai skirtingai. Partnerystės susitarimai gali būti tik simboliniai, BIVP metodika patvirtinta tik tam tikrose vietovėse, o įtraukios konsultacijos gali baigtis ne proceso pabaigoje, o jo pradžioje ⁽⁵⁾. Galima rasti gerosios patirties pavyzdžių ir dažnai jie akivaizdūs tais atvejais, kai panašus išsipareigojimas lėmė geresnius rezultatus kitų politikos iniciatyvų atvejais ⁽⁶⁾.

4.3. Vyriausybės vienos negali pasiekti realių pokyčių, būtinų kaimo vietovėms atgaivinti. Jos gali užtikrinti teisėkūros ir planavimo sistemą, demokratinę atskaitomybę, geresnes viešąsias paslaugas, taip pat katalizuojančių veiksmų finansavimą. Tačiau dažniausiai tai privačiojo sektoriaus veikla, kvalifikuoti darbuotojai, socialinės įmonės ir bendrijos, kurios duoda naudą žmonėms ir aplinkai. Kad žmonės norėtų investuoti savo laiką ir lėšas, jie turi būti tikri, kad bendra geresnės kaimo ateities vizija gali būti įgyvendinta ir tam nesutrukdys ilgas paraiškų teikimo procesas.

4.4. Kad ekonominiai ir socialiniai partneriai dirbtų sėkmingai, jiems reikalingi išteklių palaikyti nuolatinius ryšius su savo nariais ir Vyriausybėmis. Kadangi planai skirtingi ir jie nuolat kinta, turėtų būti jaučiama didesnė atsakomybė už politiką ir jos įgyvendinimą. Stebėsenos komitetų sudėtis turi būti plataus masto, o nariai – informuoti ir gebantys veiksmingai nagrinėti klausimus. EESRK yra išsipareigojęs sudaryti palankesnes sąlygas vystyti geresnius partnerystės modelius su pilietiniais ir socialiniais partneriais ⁽⁷⁾.

5. Pirmoji pagalba ar programos, skirtos ilgalaikiam atsigavimui?

5.1. Mūsų klausymai Briuselyje ir Šiaurės Velse ⁽⁸⁾ patvirtino, kad programose nurodyti tikslai leidžia pasiekti rezultatų. Juos reguliariai turėtų vertinti Komisija, stebėsenos komitetai ir suinteresuotieji subjektai, kad būtų padaryta reali pažanga ir tai būtų ekonomiškai naudinga. Be to, reikėtų ištirti, ar lėšų pervedimas tarp ramsčių buvo veiksmingas, o gal tik dar labiau prisidėjo prie platesnių geografinių ir konkurencijos iškraipymų.

5.2. Nustatytos trys tvaraus vystymosi problemos: verslumas ir užimtumas, aplinka ir socialinė įtrauktis.

Verslumo kultūra ir užimtumas

5.3. Nors BŽŪP biudžetas mažėja, tačiau Europos Komisija nustato vis daugiau papildomų atitikties reikalavimų pirmojo ramsčio išmokoms. Todėl būtina, kad kaimo plėtros programos prisidėtų prie investicijų į konkurencingą žemės ūkį ir miškininkystę be kita ko, didindamos pridėtinę produktų vertę, gerindamos rinkodarą, stiprindamos trumpas tiekimo grandines, prekės ženklų kūrimą ir keitimąsi žiniomis. Universitetai ir kolegijos turi atlikti svarbų vaidmenį savo regionuose vykdydami kuravimą bei porinius projektus ir taip remdami nepalankiausioje padėtyje esančius regionus. Siekdami, kad

⁽⁴⁾ Balandžio 13 d. Briuselyje, gegužės 21 d. Bangore Šiaurės Velse ir 2015 m. birželio 9 d. Helsinkyje.

⁽⁵⁾ Nuomonė dėl *Europos Komisijos konsultacijų su suinteresuotosiomis šalimis vertinimo* (OL C 383, 2015 11 17, p. 57).

⁽⁶⁾ Velsas konsultacijų procesą sustiprino ir toliau siekia jį stiprinti dėl konstitucinio išsipareigojimo, numatyto Decentralizuotos valdžios akte, kuriuo skatinamas tvarus vystymasis ir pagal partnerystės principą bendradarbiaujama su savanoriškos veiklos sektoriumi.

⁽⁷⁾ Lisabonos sutarties 11 str. ir 2015 m. kovo mėn. Socialinės platformos Rygos deklaracija.

⁽⁸⁾ Žr. 4 išnašą.

konkreiems vietos poreikiams būtų skirta ES mokslinių tyrimų lėšų, jie turėtų bendradarbiauti su esamomis ūkininkų ir kaimo konsultavimo tarnybomis. KPP turėtų tapti tiltu tarp pareiškėjų ir Europos investicijų fondo bei programos „Horizontas 2020“, kad mokslo rezultatus būtų galima lengviau pritaikyti žemės ūkyje arba kaimo vietovėse. Nors KPP tiesiogiai ir nefinansuoja mokyklų, joms tenka svarbus vaidmuo, visų pirma kaimo vietovėse, patenkinant tam tikrus būsimų kartų verslo poreikius. Labai svarbu rengti atvirų durų dienas ūkiuose, dalytis darbo patirtimi ir organizuoti pameistrystes pasinaudojus kitomis finansavimo programomis, kad motyvuotų gerai parengtą darbo jėgą⁽⁹⁾. Tais atvejais, kai galima⁽¹⁰⁾, mokymas, formalusis mokymas ir savišvieta, turi būti profesinio pobūdžio, susieti su verslu ir vykti vietose.

5.4. Žemės ūkio ir miškininkystės sektoriai persikelia į dinamišką ekonominę aplinką, kuriai būdinga globalizacija, sparti technologinė pažanga ir didėjantys visuomenės poreikiai. Inovacijos yra labai svarbios siekiant išsaugoti ūkininkų ir miškų savininkų našumą ir konkurencingumą. Naujai sukurta EIP-agri yra vertinga priemonė, kuri turi būti įgyvendinama sparčiai ir plačiai. Būtinos supaprastintos finansavimo sąlygos sutelkti ir skatinti inovacijas.

5.5. Jaunimo garantijų iniciatyva ir panašios schemos turi būti susiję su kaimo vietovių kaimo plėtros iniciatyvomis, kad būtų vilčių dėl pažangos ir ambicijų. Labai svarbi yra investicijų ir mokymo parama jauniems ūkininkams ir naujiems rinkos dalyviams. Projektams, kuriais remiamas jaunimas ir stengiamasi jį paskatinti pasilikti kaimo vietovėse, turėtų būti teikiama didžiausia pirmenybė. Jaunuoliai turėtų būti skatinami prisiimti atsakomybę už priemones, kuriomis jie galėtų sau padėti. Kaimo vietovėse būtina geresnė perėmimo planavimo sistema⁽¹¹⁾, kuri būtų teisiškai teisinga, prieinama ir skatintų iš vienos kartos į kitą perdavimus, galinčius tvariai susieti jaunimą ir patirtį.

5.6. Moterų vaidmuo žemės ūkyje yra visiškai pripažįstamas. Jų indėlis rengiant ir įgyvendinant kaimo projektus yra neįkainojamas ir, kaip parodė pavyzdys Suomijoje, tikslinė konsultacinė parama leidžia išnaudoti visą verslumo potencialą⁽¹²⁾.

5.7. Kaimo turizmas, amatai ir laisvalaikio bei sveikatos būklės iniciatyvų sustiprinimas turi būti remiamas, taip pat ir tokių festivalių kaip *Royal Welsh* ir Berlyne – „Žalioji savaitė“ reklamavimas. Kaimo įmonėms ir vartotojams labai svarbu, kad miestai ir kaimai vėl pradėtų dalyvauti besikeičiančioje pliuralistinėje Europoje, taip pat būtų sudaryta geresnė prieiga prie plačiajuosčio interneto ryšio paslaugų. Kuriant regioninės vertės grandines atveriamos didelės galimybės amatams, žemės ūkiui, turizmui bei prekybai ir kaimo vietovėms⁽¹³⁾. EESRK remia pasiūlymą dėl Europos strateginių investicijų fondo (ESIF) ir jo išipareigojimą remti kaimo vietovių projektus.

Aplinka

5.8. Klimato kaitos poveikis žemės ūkiui ir miškininkystei buvo nagrinėjamas vienoje iš nuomonių⁽¹⁴⁾. Viena priemonių, skirtų padidinti gamybą naudojant mažiau išteklių ir pagerinti atsparumą klimato kaitai – remti tvarų žemės ūkio ir miškininkystės sektoriaus intensyvumą. Šiuolaikinis žemės naudojimas yra skatinamas siekiant vystyti veiklą, susijusią su klimato kaitos padarinių švelninimu, ir didinti biologinę įvairovę, ypač taikant agrarinės aplinkosaugos

⁽⁹⁾ Velso žemės ūkio akademija – geras vadovavimo mokymo pavyzdys.

⁽¹⁰⁾ Nuomonė *Profesinis tobulėjimas ir mokymas kaimo vietovėse*, NAT/650 (dar nepaskelbta OL).

⁽¹¹⁾ Malcolm Thomas Review, Velsas.

⁽¹²⁾ Nuomonė *Lemiamas moterų vaidmuo plėtojant vystymosi ir inovacijų modelį žemės ūkyje ir kaimo vietovėse* (OL C 299, 2012 10 4, p. 29).

⁽¹³⁾ Nuomonė *Žemės ūkis ir amatai* (OL C 143, 2012 5 22, p. 35).

⁽¹⁴⁾ Nuomonė *Klimato ir energetikos politikos poveikis žemės ūkio ir miškininkystės sektoriams* (OL C 291, 2015 9 4, p. 1).

schemas⁽¹⁵⁾. Perdirbimas ir žiedinė ekonomika turėtų būti skatinami⁽¹⁶⁾, o atsinaujinančiųjų išteklių energija⁽¹⁷⁾ yra svarbi kaimo vertybė, į kurią protingai investavus, ji duotų vis didesnę ekonominę, socialinę ir aplinkosauginę naudą. Jeigu bus padaryti technologiniai saugojimo, logistikos ir infrastruktūros patobulinimai, atsiras realių galimybių bendruomenei priiimti atsakomybę ir investuoti.

5.9. EESRK pabrėžia agrarinės aplinkosaugos ir klimato kaitos priemonių, papildančių pirmojo ramsčio ekologiškumo didinimą, svarbą. Tikslinė pagalba, atitinkanti konkrečius kriterijus, tokius kaip žemė, kuriai gresia erozija, sausumos buveinių ir vandens baseinų grupavimas ir parama rūšims, kuriai teikti reikalingos ypatingos valdymo metodikos, yra naudinga. Tačiau atitikties reikalavimai neturi tapti papildoma našta. Reikalingas tikslus mokslinis scenarijus įvertinti pažangą, kartu suprantant, kad padėčiai realiai pakeisti reikalingas ilgesnis laikotarpis⁽¹⁸⁾.

5.10. Kaimiškosios Europos kraštovaizdis yra žmogaus veiklos rezultatas, formuotas kartu darbu rūpinantis maistu, mediena ir pastoge. Europos piliečiai vertina jo įvairovę. Kaimo plėtros programos turi prisidėti užtikrinant tokių kultūrinių kraštovaizdžių tvarumą, savo ruožtu užtikrinus įgūdžių perdavimą ir skaidriai finansuojamą veiklą, kuri padeda sukurti tokią vertingą mozaiką.

Socialinė įtrauktis

5.11. Neteisybę kaimo kontekste sunku apibrėžti ir nustatyti. Kaip buvo nurodyta pirmiau, neteisingumas susijęs su išsibarsčiusiomis gyvenvietėmis, nedideliu gyventojų skaičiumi, netinkama amžiaus pusiausvyra, prastomis viešosiomis paslaugomis transporto srityje, sveikatos ir socialinėmis paslaugomis. Be to, tai susiję su mažomis pajamomis, izoliacija ir nekokybiškais būstais bei su technologinėmis paslaugomis. Kyla dar viena konkreti problema – kai kuriose vietovėse⁽¹⁹⁾ netinkamai elgiamasi su darbuotojais, jie išnaudojami, pirmiausia tai migrantai, kurių integracijai ir galimybių gauti tinkamą profesinį mokymą sudarymui reikalingos didesnės pastangos.

5.12. SESV 39 straipsnyje nustatyta, kaip vienas iš svarbiausių BŽŪP tikslų – užtikrinti deramą žemės ūkiu besiverčiančios bendruomenės gyvenimo lygį, didinant našumą, skatinant technikos pažangą bei užtikrinant tvarų žemės ūkio gamybos vystymą ir tinkamiausią gamybos veiksnių panaudojimą. Sutartyje dėl Europos Sąjungos veikimo numatyta, kad kuriant bendrą žemės ūkio politiką atsižvelgiama į žemės ūkio veiklos savitumą, kuris priklauso nuo žemės ūkio socialinės struktūros ir nuo struktūrinių bei gamtinių įvairių žemės ūkio regionų skirtumų.

5.13. Kaimo plėtros programos padeda kurti ir įtvirtinti tiesiogines ir netiesiogines darbo vietas ir žemės ūkio, ir žemės ūkio maisto produktų sektoriuose ir šiek tiek mažesniu mastu prisideda prie ekonominės veiklos įvairinimo kaimo vietovėse. Tačiau realiai regioninės plėtros programos tik menkai gali prisidėti sprendžiant struktūrines problemas ir šalinant viešųjų paslaugų kaimo vietovėse trūkumus.

⁽¹⁵⁾ Glastir (Velsas), Stewardship (Anglija), Glas (Airija), Kulep (Bavarija).

⁽¹⁶⁾ Nuomonės *Žalioji ekonomika* (OL C 230, 2015 7 14, p. 99) ir *Kūrybingumo, verslumo ir judumo skatinimas švietimo ir mokymo srityje* (OL C 332, 2015 10 8, p. 20).

⁽¹⁷⁾ EESRK tyrimas dėl pilietinės visuomenės vaidmens įgyvendinant ES atsinaujinančiųjų išteklių energijos direktyvą (galutinė ataskaita, EESC-2014-04780).

⁽¹⁸⁾ Žr. Bangoro universiteto duomenis (klausymai Bangore, 2015 m. gegužės 21 d.)

⁽¹⁹⁾ Nuomonė *Žemės ūkio darbuotojų tarpvalstybinis judėjimas* (OL C 120, 2008 5 16, p. 19).

5.14. Reikalingi kiti valdžios sektoriaus biudžetai ir politikos priemonės, kurios jau patikrintos kaimo vietovėse, arba, dar geriau – konkrečiai parengtos kaimo vietovių problemoms spręsti, įskaitant schemas, skirtas viešajam transportui, energijos vartojimo efektyvumui namuose ir persikvalifikavimo galimybėms siekiant paskatinti inovacijas. Tačiau kaimo plėtros programos turėtų būti vertinamos ir pagal jų indėlį į socialinį teisingumą, taikant ES teisės aktuose numatytus rodiklius ir kitus rodiklius, kurie turėtų būti įtraukti veiksmingesniam vertinimui atlikti, pavyzdžiui, tuos, kurie skatina socialines įmones ir socialinio ūkininkavimo projektus, skirtus negaliai, darbo vietoms kurti ir naudoti perteklinę ūkio paskirties žemę ir pastatus. Reikia kur kas daug daugiau pastangų remti ir skatinti neįgalių kaimo žmonių įtrauktį į bendruomenes, kad šie žmonės visapusiškiau dalyvautų bendruomenės gyvenime.

5.15. Kaimai yra gyvybiškai svarbūs bendruomenių solidarumo centrai. Kaimų atnaujinimas, skatinant mažas įmones ir socialines įmones, parėmus filantropine ir savanoriška veikla, turėtų būti svarbiausias prioritetas siekiant sustiprinti bendruomenes⁽²⁰⁾, kaip matyti iš Suomijos pavyzdžio, ir prioriteto, pavyzdžiui, Vello kaimo plėtros programoje⁽²¹⁾.

2015 m. rugsėjo 17 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE*

⁽²⁰⁾ Vello savanoriškos veiklos taryba – aktyvios įtraukties fondas (*Active Inclusion Fund*) ir fondo *Big Lottery* finansuojama programa *Village SOS* – Velsas, WCVA.

⁽²¹⁾ Vello kaimo plėtros programa (MO7).